

10-44031623

ORAO NEMA ZAVIČAJA

Skerlić pisao o retorici Nikolaja Velimirovića: „Njegova talasava, muzikalna, zavodljiva fraza manje utiče na duh a više na dušu, ona kroz uvo ulazi u čoveka, i zato Velimirović kao crkveni besednik mora da ima uspeha kod žena”. Takva ona, prirodno, ubira aplauze, pravi postolja sutrašnjim kipovima, zavarava i zagovara misaone energije i, u slavlju sopstvenih vrлина drži parasol na grobovima živih, tvorački nezodrelih ili neizleživo poniznih književnih boraca.

Kritika koja nije *stépen u razvitku pojava*, kako je Engels pisao o negaciji, nema razloga da ističe svoje zahteve u oblikovanju života u jednom neprevrelom i još uvek posve potencijalnom književnom trenutku. Ni kao zrelost negacije, ni kao klica života, živci više od starog nego od novog književnog bogatstva, u snovima naših dedova građanski pohlepni na estradna paradiranja i radikalni vaznesenu retoriku, današnja kritika Milana Bogdanovića (ukoliko se o njoj može govoriti i zbog neznatnog kvantiteta) ostaje kao anarhronizam i, u svojim najtežim porazima podataka sumornog dotrajanog jednog odista lucidnog i vitalnog tvoračkog duha.

Bogdanović nije ikonoklast. zagriženi i zatrovani neprijatelji svega što se kod nas vinulo do zvezdanih pahuljica „apstrakcija” i spiritualne beline. Nekoliko godina već liutita i opora reč kakva se sručila na glavu Vaska Popa ne čuje se od njega i ako bi se tražile izrazito autokratske sklonosti u kritičarima, Bogdanović sigurno ne bi bio rodonačelnik takve liste, jedva i u popisu za jednu takvu listu. Ali Bogdanovićeva kritička reč isto tako ne dejuje danas snagom činioaca, ne hrani početnike u vremenu, ne gori na lomači nekog odviše sveštenog duhovnog uzbuđenja pred istoriskim ritualom da bi naša književna Meka morala da u njemu vidi Muhameda, još manje da drhti pred njegovim nenapisanim sinajskim tablicama.

Kritika, ako hoće da bude „logika novog doba” po rečima Františka Šalde predstavlja skoro uvek i mogućnost samoodricanja, samouništenja, nezadovoljstva sobom. Milan Bogdanović zna, ne odriče se i veruje. Bogdanoviću zato pripada puna slava dolednog vernika, i još mnogo godina kompromisa sa sobom, dnevnih i nesvakodnevnih parastosa nad našim glavama dok se ne prolomi i ne postane stvarnošću njegova omiljena krilatca „Neka bude što biti ne može.”

Ruku na srce, vreme je!

Miroslav EGERIĆ

Umorni preko svake mere, poluživ i gotovo ljudi od žege i svetlosti koja ih je prožimala i pekla, Petar i Jovan ležali su nasred puta. Senka divlje kruške od njih je bila daleko, krilatci plod maslačka oboren i potpuno obršćen, i oni su žmirkali, gledajući kako se ugrevani vetar igra s pre vremena sazrelim stručjem ječma i raži. Usijanim očima koje su bolele šarali su po pohanom nebu. Videli su i sunce što je žarilo, i plečata lješnička brda što su se znojila, odišući zelenom zaparom. Osmudjen nebeskom vatrom i usamljen, crneo se orao; nadletao je prašnjavi put, muslimansko groblje i svadbare, i pištao.

— Ogladneo je, zastenja Jovan.

— Pritužila mu vrućina, gotovo jeknu Petar. Zato pišti.

Jovan zapreta ruke u prašinu i reče:

— Pa kad mu je tu teško što ne ide dalje. Njemu je bar lako. Ja da imam krila — eh, svet bi mi malen i tesan bio... a njemu se ne odlazi...

— Šta ga znaš: možda mu je ovo zavičaj, reče Petar gledajući grabljivicu kroz trepavice.

— Zar nebo može da bude zavičaj? počeo unjkavo Jovan. Nemaš se za što ni uhvatiti. Sve prazno i belo... gore može i srce da stane...

Petar očuta. Uzdrža se ružnih reči kojima je hteo da poklopi blebetalo pokraj sebe.

— Mislio sam da samo zemlja može biti zavičaj, nastavi stidljivo Jovan.

— Ne melji, otseče tiho Petar.

— A što će orlu zavičaj? reče Jovan i izbeči oči. Ako ima zavičaja — onda više nije orao.

— Ne melji, reče Petar.

— Da hoće malo da se promenimo, zakuka piskavo Jovan. Ih, ala bi to bilo lepo! Štepać bih te kandžama, pa pravo gore, na nebo. Bilo bi nam tamo divno — ravnica, brate, ravnica... a na sve strane putevi — nigde uzbrdice, nemaš o šta da se spotakneš. Ali on neće — sigurno ne voli trnje i prašinu. Ptica je to. Nije šala — orao!

Orao se dizao sve više i više. Leteo je pravo, zatim se iskretao na bok, po čitav trenutak dubio na ostrim krilima, da bi se časak donjele odlepilo s nevidljivog tla i vinuo u prazninu. Orao je bežao od zemlje i njihovih očiju, i oni nisu čuli njegovo tužno pištanje. Orla više nije bilo ni na visinama, i oni su osećali kako im prašina raste po stopalima i cevanicama.

— Nikad ga više nećemo videti, reče Jovan.

— Sram ga bilo, reče Petar.

Nebo je bilo puno strave, topline i orlovih krila.

— Jovane, počeo Petar glasom ranjenika. Pomeri mi noge. Izgoreše

— Pomeri ti moje, odgovori Jovan podražavajući ga, i moje gore.

— Ne mogu, reče Petar glasom čoveka koji propada u mrak i san.

— Ni ja ne mogu, oteže Jovan i s mukom se uzdrža od smeha.

— Ne volim te više, ote se Petru. Nećeš da mi pomeriš noge...

— Mnogo, brate, tražiš, reče Jovan.

Gde li sam ovo, prošaputa u sebi Petar. U kakvoj to prašini ležim. Kakav je ovo put poda mnom — kud li ćeš me odvesti, putino, u šta li ćeš me još uvaliti. Sunce mi izgore i popi pamet, creva mi zapeče i kožu osmudi. Ko je ovo pokraj mene: i njega sunce peče, i on se topi, loj s njega kaplje i curi. Je li to moj ili neki drugi Jovan — koji je da je, svejedno, i ime će mu sunce spaliti, noge mu skočanjiti i izgoreti, i ništa od njega neće ostati. Bože, zakloni me tom tvojom kijastom šapom; povedi me u hlad ili me kljukni u prvu lokvu na koju nagaziš; ovako više ne mogu: tvoje nebo je prazno i ja ga se bojim; tvoje je srce pijandura i pauk koji mi iz prstiju izvlači krv. Razroki i ružni bože, dosta mi je tvoje vreline i tvoje svetlosti...

Čupava Petrova lobanja valjala se po prašini — mogla je i bez uzglavlja. S nje su gledale velike i zapaljene oči. Ali orla nigde nije bilo.

— Gde li je? šapnu Petar i oseti da je na zemlji.

— Otišao da jede, reče Jovan. Pa da se onda malčice odmori. — Hteo bih još jednom da ga čujem, reče Petar.

Zaustaviše dah; zamuriše. I ko zna koliko bi prašnjava tišina trajala da se Petar ne glasnu:

— Ne čujem orla, ali čujem nešto drugo. A znaš li šta?

— Ne, reče Jovan. Nemaмо iste uši.

— Petlića čujem, šapnu Petar i počeo tiho da plače. Onog mog, znaš ti već... srećan li sam — mislio sam da se naljutio na mene i da je otišao kokoškama. Siromah mali: kukurice. I njemu sunce udarilo u glavu.

— Perice, kliknu Jovan i otvori oči. I moj propevao. Promukao je, ali pevuši. Osećam da se jedva drži na nogama, i da je pijan od vrućine i svetlosti. Pazi kako je umoran i očeputan — ko mi te to očupao, dečko moj. Mali moj crvenko, da li si se i ti mene uželeo. A očice što su ti krvave.

Jovan se savijao i grčio. Telo mu je postajalo čas mlitava opruga, čas izvaljena klada, a čas gomila pregrejanog mesišta u krpama. Lice mu je bilo izobiljeno od radosti — rastezalo se i skupljalo, i jedino su ga reči koje su odnekud iz njega probijale činile shvatljivim. Gledao je kako svoje teku niz naborene Petrove obraze; mešale su se s prašinom i pravile crne brazde.

— Vrućina mi je, tiho je plakao Petar. Vrućina... hoće oči da mi ispadnu...

Ležali su, nepokretniji no ikad. Preko njihovih gotovo obnevidelih očiju prevlačila se tanka koprenica živog sna. Petlići u grudima kukuricu, i to više ne slušaju samo oni. Kukurikanje to jasnije je od orlovog pištanja i može se nadaleko čuti. Pesma bubri i pretvara se u bujne mlazave puteva koji od mesta na kom leže šikljaju na sve četiri strane zemlje. Putevi prolaze kroz njihove oči što ključaju. Putevi zuje kroz njihov zemljavi mozak. Putevi šibaju preko njihovih okostalih nogu. Putevi ostavljaju krvave tragove na njihovoj prijavokoj koži. Putevi gmižu i po nebu i po zemlji. Jedan je crn i deli muslimansko groblje nadvoje — grobari nikada više neće moći da se zagre. Drugi je blještav i usijan, prepun maslačkovih kokica i govodjih balega, i gazi svadbu i svadbare — pod njim se vidi samo velika Ivanka s graškama znoja zovu more — čelom svojim dotiče slanu baru, a zatim se jogunasto valja preko nje. Bezbrotj puteva polazi još iz njihovih obojelih očiju, i oni ne znaju koji je od njih najduži i najlepši. Pa, očekujući da se nešto važno i nenađno dogodi, mirno leže, znoje se i čute.

— Moj petlić još pevuši, prošaputa Jovan. Šta li mu to znači?

— To znači da je vreme za polazak, reče Petar.

— Bože, srećni li smo, reče Jovan.

— Ostan i pomoz mi da se dignem, reče Petar. Molim te.

S kolenima i šakama u prašini, na putu se video Muharem.

S mukom je podizao glavu, i kao da je pogledom nešto tražio. Pored njega su jurili goveći stoke. Prosjakčki dronjavi, mali i beli od prašine, mahali su bičevima i motkama. Petru i Jovanu činilo se da će ga, iako onako iznureni i slabashi, nekako zakačiti i oboriti. Iznemogao i nem, ljuljao se, i svakog trenutka mogao je čelom tresnuti o zemlju.

— Zao mi ga je, reče Jovan pošto krenu. Hajde da mu pridjem.

— Ostavi ga, reče Petar ljutito. Zar ne vidiš — on sad plače.

Oslanjajući se jedan na drugog, prodžoše pored njega čut'v.

Hramali su uz plot koji ih je delio od razjarene i pijane gomile. Nonsice su im dražili topli mirisi raznih jela i rakije. Ali im ni te njih moglo zadugo zakovati oči za lonce, šerpe i tepšije s pitama, mesom i pokvašenim hlebom. Pa su polako odmicali, držeći glave u pravcu suprotnom od onog u kom su išli.

Nimalo ih nije uzbuđivala mlada koju su svadbarj tovarili i pretovarili vencima i travama. Nije ih žalostio ni tankonogi mladoženja kog su silom privodili nevesti. Još manje je bio smešan jednooki seoski fotograf-lutalica koji je, praveći satanske grimase na crvenom i oglodanom licu, uzaludno pokušavao da napravi snimak.

Mladoženja je bežao, obigravajući oko neveste. Fotograf je trčao za njim, i molio ga gotovo neljudskim glasom da se samo za časak smiri; padao je na kolena onako dugačak i dronjav, i pištao, ustajao i plakao, i lice mu je dobijalo zaplašujući izraz prividjenja. Mladoženja je bežao i zapomagao, i fotograf-zanesenjak bio je nasmešeno očajan.

Jovan se naglo prenu; zinu od čuda. Kraj puta, baš uz plot, ležala je gomila kostiju i kora hleba.

— Vidi, reče Jovan ushićeno.

— Vidim, reče Petar obično.

— I ne kažeš na to ništa? izbeči Jovan ovtje oči.

— Gotovo ništa, reče Petar hladno.

Jovan se uznemiri. Stade tapkati u mestu, trljati ruke i naprazno srkati. Onda bojažljivo šapnu:

— Kako bi bilo da čužnemo i nažderemo se. Da se upravo, natlodijemo... ja bih, pravo da ti kažem, vrlo rado štrpnuo koščicu-dve...

Petar ga povuče za rukav.

— I to bi znaš. ostalo medju nama, reče Jovan i obori glavu. I niko sem tebe i mene...

— Zar ne vidiš da je to ostavljeno psima?

— Vidim, ali bih strpao u džep dve-tri koske. Da glodjukamo usput.

— Pa to je psima ostavljeno, reče tužno i odlučno Petar. A mi smo nekakvi ljudi, dodjavola!

— Jesmo, prošaputa Jovan ne skidajući pogled s gomile otpadaka. Mislim da smo... da smo nekakvi ljudi...

— Pa zar bi bilo lepo psima obrok da pojedemo?

— Ne bi bilo lepo, reče Jovan razvlačeći reč po reč.

— Onda ne zijaj više, reče Petar. Vrat ćeš uštuknuti.

— Da me ne uhvati na ono kako smo ljudi a ne psi, ne bih se lake šale dizao iza onog plota, počeo da gundja Jovan. Ali, ti vidiš da smo nekakvi ljudi, je li, pa neka ti bude. Da li i ovo da ostane medju nama...

Dugo su miledi putem, ništa ne govoreći.

— Ej, prosjaci! Ej, vidite li šta vam nosim!

Čovek koji je vikao za njima nosio je u naručju velik i pljosnat hleb. I kreštao je preko njega kao preko spasonosnog štita:

— Ej, braćo! Ej, drugari! Stanite! Mlada hoće ovim hlebom da vas daruje! Zar me ne čujete, braćo...

alton pickens

ispod reke, 1946

Petar i Jovan slušali su kako šumi gladna reka. Čovek otkotrlja hleb niza stranu, lupi kapom po prašini, sočno opsova i zadimi natrag.

Stigavši na mesto gde je put skretao ulevo, praveći lakat koji je zalazio u reku, ljudi se pogledaše. Gledali su se dugo — ličilo je to na nemo preslišavanje. Celog dana nisu se jedan drugome tako zagledali u oči. Petru zadržta brada; niz jagodice potekoše suze. Bio je miran, i držao je ruke na trbuhu.

— Što plačeš? upita ga Jovan.
Petar tiho zajeca. Jovan se uplašio da će mu drugar pasti; zadržta ga.

— Da te nisam uvredio? počeo Jovan unjkavo. Gad sam ja veliki, pa sam možda nešto ružno izvalio.

— Nisi me uvredio, promuća Petar. Ti si dobar.

— Pa što onda plačeš? upita zabrinuto Jovan i razdvoji obrve.

— Boli me... mnogo me boli, sricao je Petar.

— A šta te to boli? kmečnu Jovan i unese mu se u lice.

— To što smo... što smo ljudi...

— Eh, reče Jovan i oseti kako mu suze ovlažiše trepavice.

Važno je da smo zdravi i čitavi. Znaš, prepao si me. Posumnjao sam da te opet zboleo zub.

Topla jeza prostruja Jovanovim telom. On se skupi i počeo da cvili.

— A što ti plačeš? brzo će Petar šmrkćući.

— I mene boli, jedva izgovori Jovan. Boli me ono što smo ljudi... i to me više boli no tebe. Jer se ja, da nije tebe, ne bih ni trudio da budem čovek...

— Smiri se, dobri i vašljivi moj dečko, reče Petar i zagrlji ga.

Hajde, prestani sa cmizdranjem. Slinavi moj, pogledaj me.

— Ne mogu, mnogo me boli...

— Pa proći će, zaboga, proći će, otezao je Petar.

— Neće, reče Jovan jogunasto. Dok smo god zajedno — to će nas obojicu boleti. Naročito mene. Jer ja sam čovek samo zato što sam s tobom. A čim bih se od tebe odvojio — izjednačio bih se s najpoganijom svinjom. I onda me ništa ne bi peklo.

— Pa ni ja ne bih toliko navaljivao da budemo čestiti i da ostanemo ljudi da se nisam s tobom uputio, zastenja Petar i oseti novu bujicu suza. Mnoge stvari ja samo zbog tebe činim, da znaš. I ko zna šta bih sve činio da me nije stid od tebe...

— A zna li se koliko sve to može potrajati? brižno će Jovan.

— Ne zna se, reče Petar.

— Što se ti stidiš od mene? kad se ja ne stidim od tebe? šmrknu Jovan.

— Debeljko moj, počeo nežno Petar. Uspravi se. Zguri si se kao neka babetina. De, poslušaj me.

Jovan podiže glavu.

Obrisavši jedan drugome suze.

— Hoću da ti se poverim, reče Petar plačno. Ovo što ćeš sad čuti, možda ti nikad nisam rekao.

Jovan zasuka vrat; načulio uvo.

— Nikad ovoliko nisam bio gladan, reče Petar.

— A nigde kuće u blizini, reče Jovan.

— Pa šta da radim ako me i dalje bude ovako mučilo?

— Ja ću se snaći, reče značajno Jovan i izvede čudan pokret rukom.

— Neću ni da prosiš, ni da kradješ, reče Petar. Ako te budem video da si prema nekome pružio ruku — pljunuće te. A onda ću uzeti makaze i oseti ti prste. Jesi li me razumeo?

— Stalno ti govorim da je jelo najvažnija stvar, reče Jovan i obrisa rukavom znoj s čela.

— A meni se često čini da ništa nije najvažnije, reče Petar.

— Boli li te ono još? upita Jovan pošto se prvi uza nj.

— Boli, prošaputa Petar.

— I mene, reče plačno Jovan.

Iskošen sav, podignute glave i zasukanog vrata, Petar je stajao nasred puta. Vilica razjapljenih i ruku raširenih, raskoračen i bez snage da se pomeri, da krene, zurio je u vrelu pustoš neba. Bučalo mu je u glavi. Osećao je kako mu se kuvaju oči. Sunce ga je držalo prikovanog za zemlju i on je, ridajući, šaputao:

— Ako me glad ovako dugo bude mučila, moraću da te pojedem. Jovan je tapkao u mestu i brisao suze.

— Jesi li čuo: počeo da te jedem, graknu Petar.

— Pa dobro, reče Jovan mirno. Jedi. Šta ja ti mogu,

— Ne znam samo s koje strane da te načnem, reče Petar. Odozgo ili odozdo.

Jovan je sve grčevitije plakao. Iznad njega se nadnosio dugački, crni i oglodani čovek, i njega je počeo da obuzima slatki strah od glasa koji je podrhtavao:

— Dečko moj, reci s koje strane da počnem.

— S koje god hoćeš, reče Jovan. Svejedno mi je.

— Počeoću od glave, nastavi Petar jecajući. Skrcaću je kao lešnik. Zatim ću ti pojesti ruke: otkinem ih i začas ih nema! Bez njih ćeš biti bolji — nećeš imati čime da prosiš i da činiš druge priljaveštine. Razumeš li: prvo glavu, a onda ruke!

— Razumem, glasnu se Jovan.

— Zatim na red dolaze pleća, ledja i rebra, zacvile Petar iznemoglo. Ceo trup smazaču ti za tili čas. Izderem iz tebe srce i svu iznutricu i sve to strapam sebi u trbuh. I creva, i krv, i sve! Sve ću da požderem, i od tebe neće ostati ni traga!

Drhćući, Petar je manijački obletao oko Jovana. Unosio mu se u lice, škrgutao i gušio se u suzama. Jecao je i štucao i lice mu je dobijalo nesvaran izraz.

Jovan je bio neutašan. Petar pada na kolena i obrgli mu noge. Plakao je dole.

— A onda ću ove noge da sažvačem. Jednu za drugom. I tebe više neće biti. Sem mene niko te se ni setiti neće. A mene će gristi savest što sam te odjednom pojeo, i što te nisam ostavio da i dalje skitaš...

— Neka bude kako ti kažeš, šapnu Jovan. Ali te molim da mi ostaviš noge. Sve drugo pojedaj, a njih nemoj.

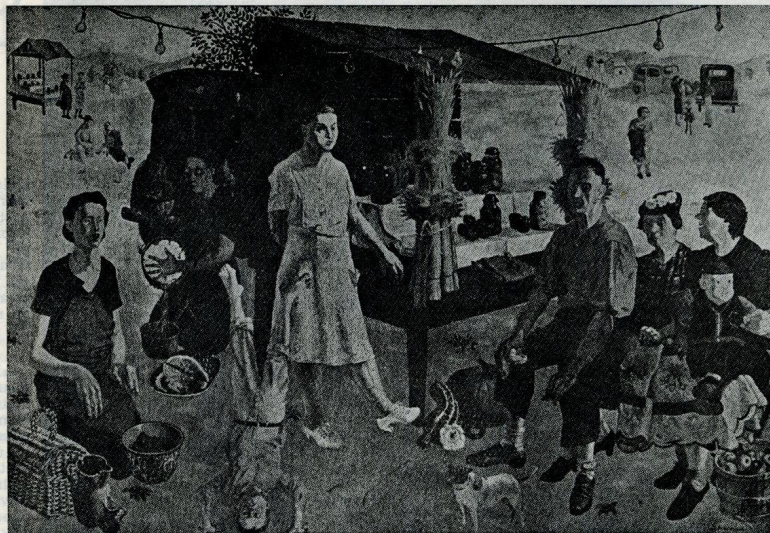
— Što ti je baš do njih toliko stalo? štučnu Petar i podiže s Jovanovih kolena glavu.

— Jako mi ih je žao, počeo Jovan praveći rukama čudne i gotovo neshvatljive grimase. Uvek sam nekako do njih držao. Pa mi učini — ostavi ih. Znaš, kad mene ne bude bilo, kad ne bude bilo kože i rebra, ruku i glave, neka one mesto mene skitaju. Do mora i natrag, pa opet ispočetka...

Petar ga je gledao s čudjenjem.

— Neka lutaju moje nožice, nastavi zanesenjački Jovan, mrdajući prstima. Jedna pored druge. Nisu im potrebni ni glava, ni mozak. Trupa, vrata i ruku uvek se ti gadile. Srce im, doduše, ne bi bilo suvišno, ali i bez njega mogu. Moje gadne i zlatne noge... one su dobre — nisu kao ruke koje su navikle da prose, da se biju, i da čine ostale gaduke. One, sirote, samo idu i idu... gmižu kao debeli crvi. I ništa ti pod milim bogom ne znaju. I nose srce i oči ako ih gde u blizini ima...

— Poslušaću te, reče Petar sledjeno i priljubi čelo uz Jovanova kolena. Ali znaj da nikom drugom tako nešto ne bih učinio. Tebi moram, jer si mi brat. Uradicu kako želiš — ostaviću ti ih, pa neka ih djavoli nose kud god im padne na pamet.

honoré sharrer

seoski vašar, 1946

— Velika ti hvala, zaplaka se Jovan. Ti si zaista moj brat, moj jedini i najbolji brat. I budi siguran da ću ti i posle, kad me ne bude bilo, biti zahvalan. Večito zahvalan. Pominjaću te svuda, i govoricu da je samo tvojim zaslugom od mene nešto ostalo. A posle toga niko neće moći da te zaboravi.

— Zbog tebe vredi biti čovek, reče Petar.

— I zbog tebe vredi imati noge, reče Jovan.

Okrenuše se. Lepo se videla svadba. Igralo se i pevalo kao i na početku. Fotograf-čarobnjak po stoti put škljocao je aparatom, kog je od svega, sunca i namrgodjene Ivanke, zrlila crna i iskrpljena marama.

Mlađoženje nije bilo ni među decom. Sine, vikala je starica. I ljudi su ga panično tražili. Sine moj dobri, kričala je majka, sine moj lepi, odazovi se. Niko nije mogao da ga nadje. Starica je još dugo kričala; zapomagala je. Tukla se u grud i u glavu, proklinjući i dan kad ga je rodila. Ali sina nigde nije bilo, i pogribejli starici ostajalo je samo da viče, da ga zove, da se spotiće, i da pada.

Starac nekakav uzeti gledao je velikim i crnim očima iznad gomile. Ni sam djavo ne bi pogodio u zoga je to piljio, i za kim je plakao. Raskopčan i prašnjav, opušten sav i s rukama na zemlji, sedeo je u visokoj stolici od bukovine. Svadbari su oko njega skakali, pištali i vrištali. Vukli su ga za nos; pljuvali su mu u brkove.

Malo dalje, nasred puta, videli su Muharema. Nije mogao da se digne. Klečao je na koljenima i gledao prema svadbi. Ridao je i grebao upalo i izbolovano lice. Vikao je, ali ne tako glasno da bi ga oni koji su jeli, pili i pevali, mogli čuti:

— Braćo, k'riv sam... oprostite mi... i ne ostavljajte me... hteo sam da se izjednačim s vama, i da postanem čovek...

Nisu ga primećivali čak ni grobari. Oni nisu ništa ni mogli čuti — toliko su bili pijani i uplakani. Ni srca svoja nisu tražili — toliko su bili mali. Sva sreća što su bili zagrljeni — drukčije ih Petar i Jovan ne bi ni videli. Ispred njih je blještalo najčistiji teret koji su dosad nosili ljudi. Toliko je sijao da je ličilo na neko drugo, na neko malo sunce; toliko je bio beo da se u nj nije moglo dugo gledati.

Podigoše oči gore. I videše da nebo počeo da se muti. Beli oblaci maslačka motali su se jedan oko drugog kao uzliučeni rojevi pčela. I nebo brzo izgubi plavetnilo i visinu.

Maslačka je bilo više no na gori lista, više no trave — bilo ga je koliko i vazduha. Bilo ga je toliko da nisu mogli videti ni groblje sa belim tovarum, ni crnog čoveka koji je klečao pred svadbom kao pred hramom, ni mnoge svadbare koji su malopre počeli da zavrzuju kolo baš oko onog uzetog starca.

Maslačka je bilo sve više, i oni su počinjali da ga se plaše. A nisu ni slutili da dosad najžešći i najotrovniji bolovi cepaju i haraju utrobu polunage žene; i da od njenog bola tuguje i sama zemlja, onaj breg nad putem, da pati, da se srami i otvara — da joj tako muke bar za trenutak prestanu. Još manje bi poverovali da plače, da grli trnje i šumske cveće, i da duva u narutja poznog maslačka.

Čula se pesma. Dolazila je sa svih strana; i ispod zemlje, i s neba, i iz šume, i sa rekom. Osluškiivali su — pevali su petličić u grudima; pištali su svi orlovi koje su dosad na visinama i iznad drumova videli; kukurikao je crveni petao onog čoveka s bradićom i brčićima kog su malopre mimošili, kukurikao i zveao, i sipao oko sebe krv, vatra i perje; njiškali su i rzali oznojeni konji; nesložno, ko u kilnac a ko u ploču, pevali su svadbari. Ceo taj pregrejani urnebes točio im se u mozak, klinčio im se u meso.

Nisu više razlikovali pesmu od kuknjave. Činilo im se da i oni sami kukurikuću, da pište kao onaj orao i da su delić te opšte, te velike i ključale pesme. Od maslačka se više ni sunce nije videlo: sa mesta gde je trebalo da se nalazi dopirala je najružnija pesma i najprodornija dermjava.

— Zar ne vidiš da sam te naćeo? šapnu grozničavo Petar.

— Samo ti jedi, jedva odgovori Jovan.

— Već sam ti skrcao glavu, dodade Petar gotovo u bunilu, Sad su na redu vrat i rebra...

— Jesam li ti gorak? upita Jovan i spotače se.

— Približio sam ti se sru, zavapi Petar. Videćeš šta će biti od tebe. Samo se drži čvrsto, i nemoj da padneš... eto, tako...

Jovan je beznađežnije plakao.

Hramali su, zagrljeni. Pileli su korake sporo. Probijali su se kroz opipljivu i gustu pesmu i kroz maslačak teže no kroz prašinu, no kroz oblake.

A put je, i ispred njih i iza njih, bio izrovan i beo.

Miodrag BULATOVIC

16-4403849
JUGOSLOVENI U
ZAPADNONEMAČKOM
CASOPISU

Poznati zapadnonemački književni časopis „Akzente“ („Akcenti“), koji izlazi u Minhen, u svom aprilskom broju počeo je sa pretstavljanjem savremene jugoslovenske književnosti nemačkoj čitalačkoj publici. Ova panorama, po obaveštenju redakcije časopisa, treba da bude nastavljena i završena u narednom, junskom broju časopisa.

U aprilskom broju objavljene su tri pesme Vaska Pope iz ciklusa „Igre“ („Jurke“, „Posle igre“, „Seme“, „Humoreska Vase Popovića“, „Tele i lambreta“, „Priča o fratra sa zelenom bradom“, Vladana Desnice i „Priča o reči i nesreći“, Miodraga Bulatovića.

Tekstove su na nemački jezik preveli Miodrag Vukić i jedan mladi nemački pisac — Herman Pivit. Objavljenim tekstovima prethode kratke biografske i informativne beleške o pretstavljenim autorima. Iz njih, između ostalog, saznajemo da su neke pesme Vaska Pope „prevedene na francuski, švedski, poljski, češki i turski jezik“, a neke novele Miodraga Bulatovića „objavljene u francuskom prevodu u listu „Combat“, časopisu „Table Ronde“ i preko Radio Pariza, jedna njegova priča u uglednom zapadnonemačkom časopisu „Texte und Zeichen“ (koji nažalost više ne izlazi), dok njegovu knjigu „Djavoli dolaze“ priprema jedno izdavačko preduzeće u Varšavi.

Ovom simpatičnom poduhvatu zamerili bismo samo što pisac beležaka tretira hrvatski jezik odvojeno od srpskog ističući da Vladan Desnica piše „hrvatskim jezikom“, iz čega bi neobavešteni nemački čitaoci mogli pogrešno zaključiti da su srpski i hrvatski dva različita jezika, što svakako nije bila namera sastavljača. Za žaljenje je što ovom prilikom nisu predstavljani i pisci iz Makedonije i Slovenije, što će možda u sledećem broju časopisa biti učinjeno, jer bez njih bi jedna, makar i ovako skromna panorama savremene jugoslovenske literature ostala nepotpuna.

M. A. T.

